

Άγ. Νικόδημος Αγιορείτης: Γνώριζε άριστα τις αστρονομικές αντιλήψεις της εποχής του

/ [Πεμπτούσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Άγιος αναφέρει τους τέσσερις τότε γνωστούς δορυφόρους του Διός και δύο μικρούς «αστερίσκους», λογχίτες τους ονομάζει, πλησίον του Κρόνου, ουράνια σώματα που δεν είναι ορατά δια γυμνού οφθαλμού, αλλά δια του τηλεσκοπίου.[68] Τα ουράνια αυτά σώματα «...εκλείπουν και σκοτίζονται συχνές φορές, και σχεδόν καθ' εκάστην ημέραν, κατά την κοινή δόξαν και παρατήρησιν των νεωτέρων Αστρονόμων, πίπτοντες και κρυπτόμενοι μέσα εις την σκιάν των ιδίων τους πλανητών...».[69] Με την σημερινή ορολογία κατά την κίνησή τους περί το Δία, οι δορυφόροι του, άλλοτε υφίστανται εκλείψεις, άλλοτε διαβάσεις (προ του δίσκου του Διός) και άλλοτε επιπροσθήσεις. Για τις κηλίδες του ηλίου γράφει:

«...Τι άλλο είναι λαμπρότερον και καθαρότερον από τον Ήλιον; Βέβαια κανένα πράγμα του υλικού Κόσμου τούτου· και μ' όλον τούτο οι νεώτεροι Αστρονόμοι με την πολλήν περιέργειάν τους και με την κατασκευήν των τηλεσκοπίων τους, εθεώρησαν μέσα εις αυτόν τον καθαρώτατον και λαμπρότατον δίσκον του Ηλίου, κάποια μικρά και σκοτινά νέφαλα, τα οποία επονομάζουσι κηλίδας, και ρύπους του Ηλίου· και μερικοί μεν από αυτούς θέλουσι να είναι πραγματικάι και αληθινάι αι κηλίδες αυτάι, και οι ρύποι· μερικοί δε εξ' αυτών λέγουσι, πως είναι πλάνη και απάτη των οφθαλμών, προερχομένη ή εκ των τηλεσκοπίων, ή εκ της αδυναμίας των θεωρούντων αυτάς οφθαλμών...».[70] Αξίζει να σημειωθεί ότι τους αναφερόμενους τέσσερις δορυφόρους τους Διός τους ανακάλυψε δια του τηλεσκοπίου ο Γαλιλαίος το 1610. Από το 1611 αρχίζουν οι πρώτες παρατηρήσεις κηλίδων με τηλεσκόπιο από το Φαμπρίκιο, το Γαλιλαίο, το Σάινερ και το Χάριοτ. Η ανακάλυψη των δορυφόρων του Διός απετέλεσε για τον Γαλιλαίο ένα ακόμη επιχείρημα περί της ορθότητος του ηλιοκεντρικού συστήματος.[71]

Στην Χρηστοθήεια ο Άγιος Νικόδημος αναφέρει ιδιότητες των ζώων, που τουλάχιστον φανερώνουν αν μη τι άλλο παρατηρητικότητα.[72] Στον Κήπο Χαρίτων υπάρχει αναφορά στους γεωγράφους Στράβωνα και Ποσειδώνιο.[73] Την άνεση του Αγίου να κινείται σε χώρους που άπτονται των θετικών επιστημών, φανερώνει ο υπάρχων ύμνος προς την Θεοτόκο στον Κήπο Χαρίτων. Χρησιμοποιεί έννοιες διαφόρων επιστημών για να επαινέσει την Παναγία. Γράφει μεταξύ άλλων:

«...Ω γλυκυτάτη και πράγμα και όνομα Μαριάμ, τοσούτον είναι θαυμαστά τα μεγαλεία σου Θεοτόκε, ώστε οπού όλοι οι περί τας λογικάς τέχνας και επιστήμας καταγινόμενοι, εφιλοτιμήθησαν ο καθ' ένας εξ αυτών, να σε επαινέση με τα της τέχνης και επιστήμης του ίδια. Οι Αριθμητικοί εσένα λέγουν, ότι πλουτείς την κατ' αυτούς αναλογίαν· διά τι ον λόγον και σχέσιν έχει ο ουράνιος Πατήρ προς τον

Χριστόν, τον αυτόν έχεις και συ η επίγειος Μήτηρ προς τον αυτόν Χριστόν. Εσένα οι γεωμέτραι νοούν, κύκλον ευρυχωρότατον· επειδή εχώρησας εν τη αγιωτάτη κοιλία σου όλον το τρίγωνον, ήγουν αυτήν την υπερούσιον και αχώρητον Τριάδα, με το να έγινες Μήτηρ μιας των αυτής Αγίων Υποστάσεων· αλλά και κέντρον οι αυτοί σε ονομάζουσιν, εν ω στήσας τον διαβήτην του ο νοητός Ευκλείδης, και Αριστοτέχνης Λόγος, εγύρισε παγκάλλιστα όλην την περιφέρειαν της ενσάρκου Οικονομίας του.

Εσένα οι Αστρονόμοι, τώρα μεν, σφαίραν πολύαστρον ονομάζουσι· καθώς γαρ εκείνη είναι πεπυκνωμένη με τα αμέτρητα άστρα, έτzi και συ είσαι πεπυκνωμένη με τα αναρίθμητα φωταυγή χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος· τώρα δε Σελήνην αργυροειδή και ολόφωτον· καθώς γαρ η Σελήνη πανσέληνος ούσα, γεμίζει και πλουτίζει τα δεκτικά σώματα των εκείνης απορροιών, έτzi και συ γεμίζεις και πλουτίζεις τους Ορθοδόξους με τας ποικιλοτρόπους απορροίας των Θεομητορικών σου χαρίτων· και τώρα Πλειάδα σε ονομάζουν, ήτοι Πούλιαν, διατί καθώς η Πούλια φυλάττει αχώριστον τον σύνδεσμον και την ένωσιν, είτε των επτά αστέρων της, κατά τους παλαιούς· είτε των τεσσαράκοντα και προς, κατά τους νεωτέρους Αστρονόμους και μάλιστα τον Γαλιλαίον, διά του τηλεσκοπίου θεωρήσαντα τούτους· έτzi και συ φυλάττεις συνδεδεμένους εν τη αγάπη πάντας τους προς σε ευλαβείς Ορθοδόξους οι δε Οπτικοί, εσένα γνωματεύουν θαυμάσιον τηλεσκόπιον, διά μέσου του οποίου απεκαλύφθη η προαιώνιος και κεκρυμμένη βουλή του Θεού, και ημείς οι Χριστιανοί, ακριβέστερον ορώμεν δι' αυτού τα πόρρω όντα και απόκρυφα του Θεού μυστήρια.

Εσένα οι Μηχανικοί υποθέτουν υπομόχλιον ενεργητικώτατον, επάνω εις το οποίον ο μηχανικώτατος Αρχιμήδης, και μέγας αρχιτέκτων Θεός, επιστηρίζας τον εδικόν του μοχλόν, εκίνησεν όχι μόνον όλην την γην, αλλά και όλον τον ουρανόν, και ούτω μετέστησεν αυτά από την φθοράν εις την αφθαρσίαν, και από την τροπήν εις την ατρεψίαν. Οι δε Φυσικοί θαύμα θαυμάτων υπερφυές σε ονομάζουσιν· ακολουθούντες τους εις τους φυσικούς των κανόνας και νόμους, δεν δύνανται να νοήσουν το ειδικόν σου Μυστήριο· και πως περατούται το άπειρον! Άπερ κατά φυσικόν λόγον πάντη υπάρχει αδύνατα...».[74]

[Συνεχίζεται]

[68] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Χρηστοθήθεια των χριστιανών*, Εν Ερμουπόλει Σύρου, εκ της τυπογραφίας Γεωργίου Μελιστάγους, 1838, σελ.213.

[69] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Χρηστοθήθεια των χριστιανών*, ε.α., σελ.213.

[70] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Χρηστοθήθεια των χριστιανών*, ε.α., σελ.214

[71] Για την επίδραση της επικράτησης του ηλιοκεντρικού συστήματος στην θεολογία και την αριστοτελική φιλοσοφία βλέπε το έργο του Παναγιώτη Κονδύλη, *Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός, οι Φιλοσοφικές Ιδέες*, εκδ. Θεμέλιο, γ' έκδ. 2008, σελ. 109, κεφ. V.

[72] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Χρηστοθήθεια των χριστιανών*, ε.α., σελ. 156-157.

[73] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Κήπος Χαρίτων*, ε.α., σελ.156.

[74] Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, *Κήπος Χαρίτων*, ε.α., σελ. 192.